

Fedra Idžaković¹

Prijedlozi za usklađivanje krivičnog zakonodavstva (u Federaciji Bosne i Hercegovine) sa Konvencijom Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici

SAŽETAK

Prijedlozi za usklađivanje krivičnog zakonodavstva (u Federaciji Bosne i Hercegovine) sa Konvencijom Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici je dokument koji ukazuje na neke aspekte neophodnog usaglašavanja domaćih propisa sa stanovišta poštovanja obaveza koje je ratifikacijom ovog dokumenta Bosna i Hercegovina preuzela. Prijedlozi se fokusiraju na izmjene i dopune postojećeg Krivičnog zakona FBiH a naročito u vezi sa inkriminacijom djela proganjanja, prinudnog braka i genitalnog sakaćenja žena poštujući standarde propisane Konvencijom. Nadalje, razmatra se primjena člana 45. Konvencije (sankcije i mjere) u vezi sa članom 46. Konvencije (otežavajuće okolnosti) a zbog, u praksi uočene, blage kaznene politike prema nasilju nad ženama i djevojčicama te nasilju u porodici. Predlažu se izmjene sa ciljem pooštavanja kaznene politike za krivična djela u kojima su žene i djevojčice, u većem broju, žrtve izvršenja. Predložene su izmjene krivičnih djela protiv života i tijela (laka i teška ozljeda naročito kod izvršenja prema članu porodice), spolne slobode i morala (silovanje, spolni odnošaj sa djetetom i rodoskrvuće), te djela protiv braka, porodice i mladeži (izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom, nasilje u porodici). Pored pooštavanja kaznene politike i međusobnog usaglašavanja načina izvršenja djela prema članovima porodice u različitim članovima KZFBiH, dokument predlaže i slijedeće: jasno propisivanje i sankcioniranje silovanja u braku i vanbračnim partnerstvima, podiže se donja granica za spolni odnošaj sa djetetom od trenutnih 14. godina na 16. godina starosti, te se usaglašava član 222. (nasilje u porodici) za Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, u pogledu definicije nasilja i porodice a, predložene sankcije se usaglašavaju sa drugim predhodno predloženim izmjenama. Kod izvanbračne zajednice sa mlađim maloljetnikom predlaže se brisanje stava u kojem se gonjenje i postupci za takva djela obustavljaju sklapanjem braka sa djetetom mlađim od 16. godina.

Ključne riječi: Istanbulska konvencija, krivično zakonodavstvo FBiH, zaštita žena i djevojčica od nasilja i nasilja u porodici.

EXECUTIVE SUMMARY

Proposals for the harmonization of criminal legislation (in the Federation of Bosnia and Herzegovina) with the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence is a document focusing on some aspects of necessary harmonization of national legislation with obligations made upon Bosnia and Herzegovina by ratification of this document.

¹ Fedra Idžaković se 16 godina bavi pitanjima zaštite ljudskih prava naročito ženskim ljudskim pravima, pravima na jednako postupanje i zaštitu od diskriminacije, te radnim i socijalnim pravima. (Ko)Autorica je niza aktivističkih i društvenih istraživanja, izvještaja, priručnika, policy i zagovaračkih dokumenata. Njezino iskustvo obuhvata rad u grupama za izradu zakona i politika o rodnoj ravnopravnosti, socijalnoj sigurnosti; zagovaranje za zakone o zaštiti od nasilja u porodici, krivični zakon; svjedočenja o stanju ljudskih prava pred parlamentarnim odborima o pravima žena, marginaliziranih grupa, socijalnoj sigurnosti i zaštiti, ili pred UN Komitetima o pravima žena. Fedra Idžaković je diplomirana pravnik i magistrica ekonomskih nauka. Radi u organizaciji PRAVA ZA SVE.

Proposals is focused on necessary changes in the existing Criminal Code of FBiH particularly regarding criminalization of persecution, forced marriage and female genital mutilation as a criminal act in respect to standards set by the Convention. Furthermore, implementation of the Article 45 (sanctions) in conjunction with Article 46 of the Convention (aggravating circumstances) is considered by the Proposal as well as, mild penal policy towards violence against women and girls and domestic violence identified in practice. The proposed changes is aiming to strengthen existing penal policy for those criminal acts. Changes are proposed in the criminal act against life and body (light and heavy body injury especially against family member), sexual freedom and morality (rape, sexual intercourse with a child, incest), marriage, family and youth (cohabitation with a juvenile, domestic violence). In addition to proposed stronger penal policy and internal harmonization of different acts within Criminal Code of FBiH when committed against members of family, this document propose: a clear regulation of and sanctions against rape in marriage and cohabitation, raise in the lower level of sanctions and age limit for intercourse with a child, from the current 14 to 16 years of child, and harmonization of Article 222 (domestic violence) with the Law on Protection against Domestic Violence in FBiH, particularly in definitions of domestic violence and previously proposed sanctions for different acts. It is proposed deleting a paragraph in criminal act "cohabitation with a juvenile" regulating suspension of prosecution and procedures against perpetrator if marry juvenile that previously cohabitated.

Keywords: Istanbul Convention, criminal legislation is, the protection of women and girls from violence and domestic violence.

UVOD

Bosna i Hercegovina se ratifikacijom Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u daljem tekstu Istanbulska konvencija, Konvencija)² obavezala na usaglašavanje svojeg zakonodavstva, politika i prakse sa međunarodnim standardima prevencije i zaštite od nasilja prema ženama te efikasnog kažnjavanja počinitelaca takvog nasilja kako je to propisano ovim dokumentom.

Prijedlozi za usklađivanje krivičnog zakonodavstva (u Federaciji Bosne i Hercegovine) sa Konvencijom Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u daljem tekstu Prijedlozi, dokument) polazi od činjenice da je Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu BiH) je usvojila cijeli niz politika, zakona i podzakonskih akata na različitim nivoima nadležnosti koji ciljaju na osiguranje ravnopravnosti spolova, zabranu diskriminacije uključujući i diskriminaciju po osnovu spola, te zaštitu žena od nasilja i nasilja u porodici.

Nadalje, ovaj dokument ukazuje na neke aspekte neophodnog usaglašavanja propisa sa odredbama Konvencije, ali i nekih relevantnih međunarodnih dokumenata za zaštitu ljudskih prava³, fokusirajući se primarno na krivično zakonodavstvo u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu FBiH). Dokument je zasnovan na analizi i zaključcima *Osnovna studija - Analiza usklađenosti zakonodavstva i javnih politika u Bosni i Hercegovini sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv*

² Konvencijom Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici "Službeni glasnik BiH" broj 15/13

³ Kao što je to npr. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta.

*nasilja nad ženama i nasilja u porodici (ETS 210)*⁴ (u daljem tekstu Osnovna studija). Dokument djelom integrira inicijativu za efikasniju i strožu kaznenu politiku u vezi sa nasiljem prema ženama i djevojčicama pokrenutu od strane grupe ekspertkinja i parlamentarki Parlamenta FBiH koje su 2013. i 2014. u proceduru usvajanja uputile *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine*⁵, odnosno *Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine* iz oktobra 2013⁶.

OSNOVNE NAPOMENE

Ovaj dokument razmatra nekoliko standarda iz Konvencije na koje ukazuje Osnovna studija kao neusklađene u Krivičnom zakonu FBiH jer ne sadrže posebne zakonske odredbe koje bi inkriminirale krivična djela proganjanja (član 34. Istanbulske konvencije), prinudni brak (član 37. Istanbulske Konvencije), te genitalno sakaćenje žena (član 38. Istanbulske konvencije), ali i na neadekvatnu kaznenu politiku (član 45. i 46. Istanbulske konvencije) naročito u vezi sa efikasnom zaštitom djevojčica od nasilja uključujući djela izvanbračnog života s mlađim maloljetnikom.

ODREDBE KONVENCIJE VS. ODREDBE KRIVIČNOG ZAKONA FBiH

Član 34. Proganjanje (Istanbulska konvencija)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da namjerno ponašanje ponavljanjem prijetnji upućenih drugom licu, koje uzrokuju da se ona/on plaši za svoju sigurnost, bude inkriminirano.

Osnovna studija ukazala je da domaći propisi nisu regulisali djelo proganjanja na način i u obimu kako to predviđa Konvencija.

Zakon o ravnopravnosti spolova BiH⁷ propisuje **uznemiravanje** kao svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje ili kojim se postiže takav učinak. Zakon predviđa i sudsku zaštitu žrtava uznemiravanja kao oblika diskriminacije propisujući kaznu

4 Natalija Petrić i Nenad Galić, Osnovna studija: Analiza usklađenosti zakonodavstva i javnih politika u Bosni i Hercegovini sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (ETS 210), Fondacija Udružene žene, Banja Luka, novembar 2013. Dostupna na: <http://www.potpisujem.org/doc/d4aed0dc23cdf704baa66911ec001f1f.pdf> (pregledan 27.6.2015.). Osnovna studija je je sačinjena u okviru regionalnog projekta *Udruženim naporima – Ka novim evropskim standardima u zaštiti žena od rodno zasnovanog nasilja* koji su u periodu 2012 – 2014. provodile partnerske organizacije: Autonomni ženski centar (Srbija), Centar za žene žrtve rata (Hrvatska), Društvo SOS Telefon (Slovenija), Nacionalni savjet za rodnu ravnopravnost (Makedonija), Udružene žene (Bosna i Hercegovina) i Evropska ženska mreža protiv nasilja (Austrija) sa Evropskim ženskim lobijem kao saradničkom organizacijom

5 Grupa ekspertkinja sa Klubom parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH koja je sačinila Amandmane čine: Fedra Idžaković (PRAVA ZA SVE), Vesna Vukmanić (Inicijativa i civilna akcija / ICVA), Mirsada Bajramović (Zemlja djece), te predstavnice profesionalnih asocijacija i to: Hajrija Hadziomerović-Muftić, federalna tužiteljica (Udruženje tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine) i Adisa Zahiragić, sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu (Udruženja žena sudija Federacije Bosne i Hercegovine). Tekst Amandmana dostupan na: <http://rightsforall.ba/bs/programmes/> (pregledan 27.6.2015.). Ovi amandmani su bili usvojeni u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH međutim, do kraja mandata 2014. nije bilo političke podrške u Domu naroda kako bi izmene i dopune Krivičnog zakona FBiH bile usvojene.

6 Ibid.

7 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst, "Službeni list" br. 32/10

zatvora od šest mjeseci do šest godina odnosno novčanu kaznu, uključujući i hitnost postupaka u slučajevima diskriminacije⁸.

Zakon o zabrani diskriminacije BiH⁹ reguliše djelomično proganjanje kao **uznemiravanje** odnosno ponašanje zasnovano na nekom od zabranjenih osnova diskriminacije, što uključuje i spol, koje ima za svrhu ili čiji je efekat povreda dostojanstva lica i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja. Zakon propisuje mogućnost sudske zaštite, hitni postupak, te predviđa prekršajne kazne za utvrđeno diskriminirajuće ponašanje¹⁰.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH¹¹ također, samo djelomično obuhvata radnje proganjanja kao **uznemiravanje** člana porodice od drugog člana porodice, uhođenje i sve druge slične oblike uznemiravanja drugog člana porodice.

Ovdje treba ukazati da djelo proganjanja prema Konvenciji je svako **ponovljeno, namjerno ponašanje prijetee prirode** upereno protiv određenog lica koje ima za **posljedicu osjećaj straha kod tog lica**. Obrazloženje Konvencije koje je pripremila Vijeće Evrope¹² ukazuje da se radnje proganjanja sastoje od ponovljenog praćenja, stupanja u neželjenu komunikaciju odnosno obavještanja drugog lica da je predmet posmatranja. Potom, obuhvataju fizičko praćenje žrtve, pojavljivanje na njenom/njegovom radnom mjestu, na mjestu gdje se obrazuje, itd. Obuhvata i praćenje u virtuelnom svijetu, stupanje u neželjenu komunikaciju što podrazumijeva traganje za bilo kakvim aktivnim kontaktom sa žrtvom kroz bilo koji postojeći način komunikacije, uključujući i moderna sredstva komunikacije i informaciono-komunikacijske tehnike. Može obuhvatiti raznoliko ponašanje kao što je uništavanje imovine drugog lica, ostavljanje suptilnih tragova kontakta s ličnim predmetima nekog lica, napad na nečijeg ljubimca, odnosno postavljanja lažnog identiteta ili širenja neistinitih informacija na internetu¹³.

Svaka radnja proganjanja mora biti izvršena namjerno i to s namjerom da se kod žrtve izazove osjećaj straha. Ova odredba odnosi se na tok ponašanja koji se sastoji od ponovljenih značajnih incidenata. Ona treba da obuhvati krivičnu prirodu obrasca ponašanja čiji pojedinačni elementi, ako se uzmu sami za sebe, ne predstavljaju zajedno krivično ponašanje. Ona obuhvata ponašanje usmjereno direktno na žrtvu. Međutim, članice ga mogu također proširiti na ponašanje prema svakom licu unutar društvenog okruženja žrtve, uključujući i članove porodice, prijatelje i kolege. Iskustvo proganjanja žrtava pokazuje da mnogi progonitelji ne ograničavaju svoje aktivnosti samo na samu žrtvu već su često usmjereni i na pojedince koji su joj bliski. Ovo „često“ znatno pojačava osjećaj straha i gubitka kontrole nad situacijom i stoga je obuhvaćeno ovom odredbom¹⁴.

8 Ibid.

9 Zakon o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, "službeni list" br. 59/09

10 Ibid.

11 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, "Službene novine Federacije BiH" br. 20/13

12 Prema Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – OBRAZLOŽENJE (CM(2011)49 addfinal)

13 Ibid.

14 Ibid.

Obzirom na utvrđeni nedostatak adekvatnog regulisanja radnji proganjanja kako to propisuje Konvencija te na obavezu BiH da svoje propise usaglasi sa njezinim odredbama kako je to gore navedeno, preporučuje se dopuna Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu KZFBiH) kako slijedi:

Dopuniti Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11), novim krivičnim djelom pod nazivom:

Proganjanje

(1) Ko ustrajno i kroz duže vrijeme prati ili uhodi drugo lice, ili s njim direktno ili preko trećeg lica ili na drugi način nastoji da uspostavi neželjeni kontakt, i time izazove promjenu životnih navika, tjeskobu ili strah za sigurnost tog lica ili sigurnost njemu bliskih lica, kazniće se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana izvršeno prema članu porodice, licu s kojim je učinilac bio u emotivnoj ili seksualnoj vezi ili prema djetetu, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do tri godine.

Član 37. Prinudni brak (Istanbulska konvencija)

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da namjerno prisiljavanje odraslog lica odnosno djeteta da stupi u brak bude inkriminirano.
2. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da namjerno namamljivanje odraslog lica odnosno djeteta na teritoriju članice odnosno države koja nije njena/njegova država prebivališta s ciljem prinude tog odraslog odnosno djeteta da stupi u brak bude inkriminirano.

I kod ovog standarda Osnovna studija ukazuje da postojeći domaći propisi nisu regulisali djelo prinudnog braka na način i u obimu kako to predviđa Konvencija.

Porodični zakon FBiH¹⁵ propisuje da je uslov za sklapanje braka saglasno izjavljena volja budućih bračnih drugova. Također, brak nije valjan ako je na njegovo sklapanje bračni partner pristao u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom (član 16). Postojanje prinude pri sklapanju braka uslov je poništenje braka. Poništenje braka sklopljenog u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom može tražiti samo bračni partner koji je pod uticajem prijetnje sklopio brak. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od dana kada je opasnost od izvršenja prijetnje prestala, a bračni partneri su za to vrijeme živjeli zajedno (član 40). Niti porodični niti krivični zakon ne inkriminišu prinudni brak u smislu standarda iz Istanbulske konvencije, te izostaje i utvrđivanje krivične odgovornosti osobe koja je prisilila drugo lice na sklapanje braka u okviru krivičnog postupka, iako porodično zakonodavstvo reguliše predmetno ponašanje kao nezakonito¹⁶. Također, propisima nije predviđen element namamljivanja sa ciljem sklapanja braka u van zemlje.

Konvencija propisuje inkriminaciju prinudnog braka i to bez obzira da li su žrtve prinudnih brakova prisiljene da stupe u brak u zemlji u kojoj žive ili, odvedene u drugu zemlju i prinuđene da se

¹⁵ Prodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, "Službene novine FBiH" broj 35/05, 31/14

¹⁶ Petrić N. i Galić N., Osnovna studija: Analiza usklađenosti zakonodavstva i javnih politika u Bosni i Hercegovini sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (ETS 210), Fondacija Udružene žene, Banja Luka, novembar 2013.

udaju/ožene za državljanina te zemlje. Stoga djelo prinudnog braka obuhvata inkriminiranje dva tipa ponašanja: prinudu lica da stupi u brak i namamljivanje lica u inozemstvo s ciljem prinude tog lica da stupi u brak¹⁷.

Konvencija zabranjuje prinuda odraslog lica odnosno djeteta da stupi u brak. Termin „prinuda“ odnosi se na fizičku i psihičku silu uz upotrebu prinude odnosno prisile. **Krivično djelo je potpuno kada je sklopljen brak na koji bar jedna od strana nije dobrovoljno pristala** (stav 1.). **Stav 2. inkriminira namamljivanje lica u inozemstvo s namjerom prinude tog lica da se uda/oženi protiv svoje volje. Nije neophodno da brak bude sklopljen.** Termin „namamljivanje“ odnosi se na svako ponašanje kada počinitelj mami žrtvu da otputuje u drugu zemlju, naprimjer koristeći izgovor ili izmišljajući razlog kao što je posjeta bolesnom članu porodice. Namjera mora da obuhvata namamljivanje lica u inozemstvo, kao i cilj da se ovo lice prisili na brak u inozemstvu¹⁸.

Obzirom na utvrđenu neusklađenost domaćih propisa sa odredbama Konvencije u vezi sa regulisanjem krivičnog djela prinudnog braka a kako je to gore navedeno, a imajući na umu uočeni porast broja slučajeva „prodaje nevjesta“ naročito među marginaliziranim grupama žena i djevojčica u BiH¹⁹ preporučuje se dopuna KZFBiH kako slijedi:

Dopuniti Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11), novim krivičnim djelom pod nazivom:

Prinudni brak

(1) Ko prinudi djete ili punoljeno lice da stupi u brak, kazniće se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(2) Ko namami lice u inozemstvo sa namjerom prinude tog lica da se uda/oženi protiv svoje volje, kazniće se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Na ovom mjestu treba pomenuti da KZFBiH reguliše krivično djelo izvanbračne zajednice s mlađim maloljetnikom odnosno osobom koja nije navršila šesnaest godina života (član 216.)²⁰. Treba ukazati da su zakonski bračna i vanbračna zajednica izjednačene te da brak nije dopušteno sklopiti sa osobom mlađom od osamnaest godina života osim u slučaju da sud, u vanparničnom postupku, dozvoli sklapanje braka osobi koja je navršila 16 godina života ako utvrdi „da postoje opravdani razlozi da je ta osoba tjelesno i duševno sposobna za vršenje prava i dužnosti koje proizlaze iz braka i da je brak u njenom interesu“ (član 15. stav 2. Porodičnog zakona FBiH).

¹⁷ Prema Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – OBRAZLOŽENJE (CM(2011)49 addfinal)

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Izvještaj o nasilju u porodici nad Romkinjama u Bosni i Hercegovini (2010), PRAVA ZA SVE, ICVA I grupa Romkinja liderica, dostupno na: <http://rightsforall.ba/bs/publications/> (pregledano 28.6.2015)

²⁰ Član 216. (Izvanbračna zajednica s mlađim maloljetnikom)

(1) Punoljetna osoba koja izvanbračno živi s maloljetnikom koji nije navršio šesnaest godina života, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se roditelj, usvojitelj ili staratelj koji maloljetniku u životnoj dobi između četrnaest i šesnaest godina života omogućiti izvanbračni život s drugom osobom ili ga na to navede.

(3) Ko krivično djelo iz stava 2. ovog člana učini iz koristoljublja, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(4) Ako se sklopi brak, krivično gonjenje neće se poduzeti, a ako je poduzeto obustavit će se.

Uzimajući u obzir mogućnost lakše manipulacije djetetom, odnosno osobom mlađom od osamnaest godina, u odnosu na odraslu osobu; djetetovu sposobnost shvatanja posljedica vanbračne zajednice koja nema isti nivo zaštite pred sudom kao u slučaju sklapanja braka maloljetnika; kao da kazne za počinjenje ovakvog djela nisu „djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja krivičnih djela“ kako to predviđa Konvencija, naročito imajući u vidu da član 216. stav 4. KZFBiH (Izvanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom) predviđa **obustavu krivičnog gonjenja počinioca ovakvog djela** ukoliko sklopi brak sa djetetom sa kojim živi u izvanbračnoj zajednici, te član 207. (Spolni odnošaj sa djetetom) koje je prema trenutno važećem KZFBiH kažnjivo kaznom od jedne do osam godina, preporučuje se izmjena KZFBiH kako slijedi:

Član 216. (Izvanbračna zajednica s mlađim maloljetnikom) Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11), mijenja se i glasi:

„Izvanbračni život s djetetom koje nije navršilo šesnaest godina

(1) Punoljetna osoba koja živi s djetetom koje nije navršilo šesnaest godina, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Tko djetetu koje nije navršilo šesnaest godina omogućiti izvanbračni život s drugom osobom ili ga na to navede, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, kazniće se kaznom zatvora iz stava 1. ovog člana.

(3) Tko djelo iz stava 2. ovoga člana počini iz koristoljublja, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje tri godine do osam godina.“²¹

Predloženim izmjenama člana se sankcionira izvanbračna zajednica odrasle osobe sa djetetom mlađim od šesnaest godina povećavajući dosadašnji raspon kazni sa tri mjeseca do tri godine na kaznu od jedne do osam godina zatvora. Na ovaj način pruža se pojačana zaštita djeci mlađoj od 16. godina koja prema zakonu ne mogu stupati u spolne odnose sa punoljetnicima. Daljim stavovima se pooštava kaznena politika prema roditeljima, usvojiteljima, starateljima i drugim osobama koje omogućavaju ovakvu izvanbračnu zajednicu iz bilo kojeg razloga (sa trenutnih 3 mjeseca do tri godine na kazne od jedne do osam godina) odnosno za osobe to čine iz koristoljublja (sa trenutnih šest mjeseci do pet godina na predložene kazne od tri do osam godina).

Član 38. Genitalno sakaćenje žena (Istanbulsk konvencija)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da se sljedeći vidovi namjernog ponašanja inkriminiraju:

- a. obrezivanje, infibulacija odnosno bilo kakvo drugo sakaćenje cijelih odnosno bilo kojeg dijela malih i velikih usmina odnosno klitorisa kod žene;
- b. prinuda i navođenje žena da se podvrgnu nekoj od radnji navedenih pod tačkom a.
- c. podsticanje, prinuda odnosno navođenje djevojčice na neku od radnji navedenih pod tačkom a.

²¹ Prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja Idžaković F. (PRAVA ZA SVE), Vukmanić V. (Inicijativa i civilna akcija / ICVA), Bajramović M. (Zemlja djece), Hajrija Hadziomerović-Muftić, federalna tuziteljica (Udruženje tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine) i Adisa Zahiragić, sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu (Udruženja žena sudija Federacije Bosne i Hercegovine) *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (decembar 2013), Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

Kao i u predhodno navedenim djelima proganjanje i prinudni brak, ni u slučaju genitalnog sakaćenja žena zakonodavstvo FBiH ne propisuje specifično djelo genitalnog sakaćenja žena. KZFBiH propisuje krivično djelo teške tjelesne ozljede²² međutim ovaj član ne obuhvata sve elemente djela kako to propisuje Konvencija.

Ovo je jedno od krivičnih djela koje je izuzeto od principa rodne neutralnosti u krivičnom pravu. Ovaj član sadrži krivično djelo genitalnog sakaćenja žena, gdje su žrtve neizostavno žene odnosno djevojčice. On ima za cilj inkriminiranje tradicionalne prakse odsijecanja određenih dijelova ženskih genitalija koju neke zajednice provode nad svojim članicama. Konvencija propisuje genitalno sakaćenje žena kao krivično djelo jer **ova praksa uzrokuje nepopravljivu i doživotnu štetu i obično se provodi bez pristanka žrtve**²³.

Član 38. podstav a. inkriminira obrezivanje, infibulaciju, odnosno bilo kakvo drugo sakaćenje cijelih odnosno bilo kojeg dijela malih i velikih usmina, odnosno klitorisa i kada ga provode ljekari, kako je sadržano u Rezoluciji Svjetske zdravstvene skupštine SZO 61.16 o ubrzavanju akcija za eliminaciju genitalnog sakaćenja žena. Termin „obrezivanje“ odnosi se na djelimično odnosno totalno uklanjanje klitorisa i velikih usmina. „Infibulacija“, s druge strane, obuhvata djelimično zašivanje velikih usmina vulve s ciljem sužavanja vaginalnog otvora. Termin „bilo kakvo drugo sakaćenje“ odnosi se na sve ostale fizičke izmjene na ženskim genitalijama²⁴.

Podstav b., s druge strane, obuhvata pomaganje učiniocu da izvrši djela pod a. putem prinude odnosno navođenja žene da se podvrgne genitalnom sakaćenju. Podstav c. inkriminira pomaganje učiniocu da izvrši djela pod a. **putem podsticanja, prinude odnosno navođenja djevojčice** da se podvrgne genitalnom sakaćenju. Ovaj dio odredbe odnosi se na djevojčice-žrtve i obuhvata situacije u kojima bilo ko, posebno roditelji, djedovi i babe odnosno drugi rođaci primoravaju svoju kćerku odnosno rođaku da se podvrgne takvoj proceduri²⁵.

22 Član 172 KZFBiH (Teška tjelesna ozljeda):

(1) Ko drugoga teško tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(3) Ko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život ozlijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad ozlijeđenoga ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili unakaženost, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Kaznom iz stava 3. ovog člana kaznit će se ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini iz rasnih, narodnosnih ili vjerskih pobuda.

(5) Ako ozlijeđeni umre zbog ozljede iz st. 1. do 4. ovog člana, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(6) Ko krivično djelo iz st. od 1. do 3. ovog člana učini iz nehata, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(7) Ko krivično djelo iz st. od 1. do 3. ovog člana učini na mah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom ili teškim vrijeđanjem od ozlijeđenog, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(8) Ko krivično djelo iz stava 4. ovog člana učini na mah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom ili teškim vrijeđanjem od ozlijeđenog, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

23 Prema *Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – OBRAZLOŽENJE* (CM(2011)49 addfinal)

24 Ibid.

25 Ibid.

Obzirom na utvrđenu neusklađenost krivičnog zakonodavstva sa odredbama Konvencije u vezi sa regulisanjem krivičnog djela genitalnog sakaćenja žena a kako je to gore navedeno, te imajući na umu saznanja organizacija civilnog društva o sporadičnoj ali indikativnoj pojavi ovakvih slučajeva u BiH, preporučuje se dopuna KZFBiH kako slijedi:

Dopuniti Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11), novim krivičnim djelom pod nazivom:

Sakćenje ženskih spolnih organa

- (1) Ko ženskoj osobi potpuno ili djelimično ukloni ili trajno promijeni spoljašnji dio spolnog organa, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*
- (2) Ko podstrekne ili pomogne ženskoj osobi da sama sebi izvrši radnje opisane u stavu 1. ovog člana, kazniće se kaznom zatvora do tri godine.*
- (3) Ko djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini iz mržnje, prema djetetu ili članu porodice, kazniće se kaznom zatvora od jedne do osam godina.*

DODATNA PITANJA ZA RAZMATRANJE

Pored gore pomenutih dijela proganjanja, prinudnog braka i genitalnog sakaćenja žena koje se preporučuje propisati krivičnim zakonodavstvom, bilo bi dobro pristupiti i usklađivanju već postojećih članova KZFBiH sa odredbama Konvencije. Primarno to se odnosi na efikasnije kažnjavanje već postojećih krivičnih djela nasilja nad ženama i nasilja u porodici što podrazumijeva i usklađivanja i pooštavanja postojeće kaznene politike. Prijedlozi će siljediti numeraciju članova KZFBiH.

Djeca odnosno, osobe koje nisu napunile osamnaest godina života, kao žrtve krivičnih djela

Postojeća definicija djeteta u KZFBiH nije u skladu sa krivičnim djelima čija je inkriminacija predhodno predložena. Štaviše, definicija nije usaglašena sa međunarodnim standardima iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta prema kojima je djete osoba mlađa od osamnaest godina. Stoga se preporučuje slijedeća izmjena:

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 2. (Značaj izraza u ovom zakonu) stav 9. mijenja se i glasi:

„(9) Dijete je, u smislu ovog zakona, osoba koja nije navršila osamnaest godina života.“²⁶

Kaznena politika

Član 45. Sankcije i mjere (Istanbulka konvencija)

1. Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da krivična djela iz ove konvencije budu kažnjiva sankcijama koje su djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od

26 Prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja: *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (decembar 2013), Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

vršenja krivičnih djela, uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost. Ove sankcije obuhvataju, prema potrebi, kazne lišavanja slobode, što može dovesti do izručenja.

2. Članice mogu donijeti druge mjere u odnosu na učinioce, kao što su:

- praćenje odnosno nadzor osuđenih lica;
- ukidanje prava na roditeljstvo, ako se najbolji interes djeteta, što može uključivati sigurnost žrtve, ne može garantirati ni na koji drugi način.

Prema rezultatima raspoloživih istraživanja i zvaničnim izvještajima institucija, u dosadašnjoj sudskoj praksi u BiH, učiniocima krivičnog djela nasilja u porodici izricane su blage kazne, i to u daleko većoj mjeri uslovne osude, te zatim niske novčane kazne, nerijetko i specijalnim povratnicima u izvršenju djela nasilja u porodici. U većini slučajeva u kojima su izrečene uslovne kazne određeno je najkraće moguće vrijeme provjeravanja, odnosno vrijeme provjeravanja od jedne godine. Izrečene kazne zatvora većinom su bile kratkog trajanja, od jednog do šest mjeseci. U značajnom broju predmeta izrečena krivičnopravna sankcija rezultat je izdavanja kaznenog naloga, koji predstavlja mehanizam za ubrzanje krivičnog postupka. Svi raspoloživi izvještaji zaključuju da se sa opisanom kaznenom politikom sudova u BiH ne postižu svrhe opšte i specijalne prevencije.²⁷

Član 45. Konvencije, koji se odnosi na sankcije i mjere u vezi sa krivičnim djelima koja su navedena od čl. 33.- 41.²⁸ u kojima se definiraju različita krivična djela koja bi trebala da budu kažnjiva u skladu s krivičnim zakonom. Član se odnosi na sve vrste sankcija, bez obzira na to da li su krivične prirode istovremeno zahtijevajući od država potpisnica, u ovom slučaju BiH, da sankcije usklade sa ozbiljnošću krivičnog djela te da ustanove **sankcije koje su „djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja krivičnih djela“**. Istovremeno treba imati na umu i član 46. Konvencije (otežavajuće okolnosti)²⁹ kojim se od država potpisnica zahtijeva da okolnosti koje propisuje ovaj član budu uzete u obzir kao otežavajuće okolnosti prilikom određivanja kazni za krivična djela iz Konvencije. Navedene okolnosti ne smiju predstavljati dio sastavnih elemenata krivičnog djela osim u slučajevima u kojima otežavajuće okolnosti **već predstavljaju dio sastavnih elemenata krivičnog djela u okviru nacionalnog zakonodavstva članice**.

²⁷ Petrić N. i Galić N., Osnovna studija: Analiza usklađenosti zakonodavstva i javnih politika u Bosni i Hercegovini sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (ETS 210), Fondacija Udružene žene, Banja Luka, novembar 2013.

²⁸ Član 33. Psihičko nasilje, član 34. Proganjanje, član 35. Fizičko nasilje, član 36. Seksualno nasilje, uključujući silovanje, član 37. Prinudni brak, član 38. Genitalno sakaćenje žena, član 39. Prinudni abortus i prinudna sterilizacija, član 40. Seksualno uznemiravanje.

²⁹ Član 46. Otežavajuće okolnosti (Istanbulska konvencija)

Članice će preduzeti neophodne zakonodavne odnosno druge mjere kako bi osigurale da se sljedeće okolnosti, ako već nisu sastavni dio krivičnog djela, mogu, u skladu s odgovarajućim odredbama nacionalnog zakonodavstva, smatrati otežavajućim okolnostima prilikom određivanja kazne za krivična djela iz Konvencije:

- a. krivično djelo počinjeno nad bivšim odnosno sadašnjim supružnikom odnosno partnerom u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, od strane člana porodice, lica koje stanuje zajedno sa žrtvom odnosno lica koje je zloupotrijebilo svoj autoritet;
- b. ponovljeno krivično djelo, odnosno srodna djela;
- c. krivično djelo počinjeno nad licem koje je postalo ugroženo usljed određenih okolnosti;
- d. krivično djelo počinjeno nad djetetom odnosno u prisustvu djeteta;
- e. krivično djelo počinjeno od strane dvoje ili više ljudi u saradnji;
- f. krivično djelo kojem je prethodilo odnosno koje je pratilo ekstremno nasilje;
- g. krivično djelo počinjeno uz upotrebu oružja odnosno uz prijetnju oružjem;
- h. krivično djelo sa ozbiljnim fizičkim odnosno psihičkim posljedicama za žrtvu;
- i. učinilac prethodno osuđivan za krivična djela slične prirode.

Imajući u vidu blagu kaznenu politiku na koju je ukazala Osnovna studija, standarde iz Konvencije ali i već pomenute Amandmane na KZFBiH bilo bi dobro razmotriti dopunu nekoliko postojećih krivičnih djela predviđenih KZFBiH koja se odnose na neka krivična djela protiv života i tijela, spolne slobode i morala, te braka, porodice i mladeži. Predložene dopune ciljaju na pooštavanje kaznene politike naročito, podizanja praga najmanje zapriječene kazne, odnosno na preciziranje stavova koje se odnose na djela počinjena prema članovima porodice, partnerima ili bivšim bračnim partnerima kao i djeci. Prijedlozi su praćeni kraćim obrazloženjima.

Krivično djelo teške tjelesne ozljede, član 172³⁰ FBiH:

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 172. (Teška tjelesna ozljeda) stav (2) mijenja se i glasi:

„(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema bivšem odnosno sadašnjem bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, odnosno prema članu porodice kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.“³¹

Stav (3) mijenja se i glasi: „(3) Ko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život ozljeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad ozljeđenoga ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili unakaženost, kaznit će se kaznom zatvora od pet do deset godina.“

Predložena izmjena stava ovog zakona cilja na pooštavanje kaznene politike za krivično djelo teške tjelesne ozljede kada je počinjena prema bivšem odnosno sadašnjem bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, odnosno prema članu porodice, predviđajući podizanje kazni sa sadašnje kazne jedne do pet godina zatvora na od tri do deset godina zatvora. Podiže se kazneni minimum i u stavu (3) za tešku tjelesnu povredu

30 Član 172. (Teška tjelesna ozljeda)

(1) Ko drugoga teško tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(3) Ko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život ozljeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad ozljeđenoga ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja ili unakaženost, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Kaznom iz stava 3. ovog člana kaznit će se ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini iz rasnih, narodnosnih ili vjerskih pobuda.

(5) Ako ozljeđeni umre zbog ozljede iz st. 1.do 4. ovog člana, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(6) Ko krivično djelo iz st. od 1. do 3. ovog člana učini iz nehata, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(7) Ko krivično djelo iz st. od 1. do 3. ovog člana učini namah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom ili teškim vrijeđanjem od ozljeđenog, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(8) Ko krivično djelo iz stava 4. ovog člana učini namah, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost napadom ili teškim vrijeđanjem od ozljeđenog, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

31 Prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja: *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (decembar 2013), Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

kojom se teško narušava zdravlje žrtve tako da je zbog toga doveden u opasnost život ozljeđenog, uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen važan dio njegova/njezina tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad ozljeđenoga/ozljeđene ili trajno i teško narušenje njegovog/njezinog zdravlja ili unakaženost. Kazna se sa predhodno zapriječene kazne od godine do deset godina podiže na kaznu zatvora od pet do deset godina.

Krivično djelo lake tjelesne ozljede, član 173. KZFBiH³²:

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 172. (Laka tjelesna ozljeda) stav (2) mijenja se i glasi:

„(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema bivšem odnosno sadašnjem bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, odnosno prema članu porodice kaznit će se kaznom zatvora od najmanje šest mjeseci do jedne godine.“

Predložena izmjena stava ovog zakona cilja na pooštavanje kaznene politike za krivično djelo lake tjelesne ozljede kada je počinjena prema bivšem odnosno sadašnjem bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, odnosno prema članu porodice, predviđajući podizanje kazni sa sadašnje zapriječene kazne do jedne godine na kaznu od najmanje šest mjeseci.

Krivično djelo silovanje, član 203. KZFBiH³³:

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 203. (Silovanje) stav (5) mijenja se i glasi:

„(5) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema djetetu, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.“

Stav (6) mijenja se i glasi: „(6) Ko krivično djelo iz st. 2., 3. i 4. ovog člana učini prema djetetu, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset do dvadeset godina.“³⁴

32 Član 173. (Laka tjelesna ozljeda)

(1) Ko drugog lako tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje lako naruši, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojime ne živi u zajednici, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(3) Sud može učinitelju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana izreći sudsku opomenu ako je učinitelj bio izazvan nepristojnim ili grubim ponašanjem oštećenog.

33 Član 203. (Silovanje)

(1) Ko drugu osobu upotrebom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini na naročito okrutan ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više učinitelja, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(3) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana smrt silovane osobe, ili je ona teško tjelesno ozljeđena, ili joj je teško narušeno zdravlje, ili je silovana ženska osoba ostala trudna, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

(4) Kaznom iz stava 2. ovog člana kaznit će se ko učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana zbog etničke, narodnosne, rasne, vjerske ili jezičke netrpeljivosti prema žrtvi.

(5) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema maloljetniku, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(6) Ko krivično djelo iz st. 2., 3. i 4. ovog člana učini prema maloljetniku, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(7) Ako su krivičnim djelom iz stava 2. ovog člana prouzrokovane posljedice iz stava 3. ovog člana, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

Iza stava (7) Dodaje se novi stav (8) i glasi: „(8) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema bivšem odnosno sadašnjem bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, odnosno prema članu porodice, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, kazniće se kaznom zatvora od jedne do deset godina.“

Predloženom izmjenom člana povećavaju se kazne za krivično djelo silovanja djeteta (sa trenutnih tri na predloženu najmanju kaznu od pet godina) te kvalifikovane oblike ovog krivičnog djela učinjenim prema djetetu (sa trenutnih 5 na predloženu najmanju kaznu od deset godina). Dodaje se i novi stav (8) koji jasno inkriminira djelo silovanja izvršenog prema bivšem odnosno sadašnjem bračnom partneru ili osobi s kojom živi u izvanbračnoj zajednici ili roditelju svog djeteta s kojim ne živi u zajednici, odnosno prema članu porodice propisujući kaznu zatvora od najmanje jedne do deset godina kao u stavu (1).

Krivično djelo spolni odnošaj s djetetom, član 207. KZFBiH³⁵:

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 207. (Spolni odnošaj sa djetetom) mijenja se i glasi:

„Spolni odnošaj sa djetetom koje nije navršilo 16 godina starosti

(1) *Punoljetna osoba koja izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom koje nije navršilo šesnaest godina, ili ga navede da izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju s trećom osobom ili ga navede da nad samim sobom izvrši sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.*

(2) *Ko izvrši nasilni spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od šesnaest godina (član 203. Silovanje, stav 1.) ili s nemoćnim djetetom mlađim od šesnaest godina (član 204. spolni odnošaj sa nemoćnom osobom, stav 1.) ili koristi usluge dječije prostitucije kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.*

(3) *Ko djelo iz stava (1) i (2) ovoga član počini obmanom, prijevarom ili zlouporabom položaja (član 205. Spolni odnošaj zloupotrebom položaja, stav 2. i 3.) ili teškog položaja djeteta ili odnosa zavisnosti djeteta mlađeg od 16 godina o njemu, kaznit će se kaznom zatvora od pet do petnaest godina.*

34 Prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja: *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (decembar 2013), Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

35 Član 207. (Spolni odnošaj s djetetom)

(1) Ko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Ko izvrši nasilni spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom (član 203. Silovanje, stav 1.) ili s nemoćnim djetetom (član 204. Spolni odnošaj s nemoćnom osobom, stav 1.), kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(3) Ko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom zloupotrebom položaja (član 205. Spolni odnošaj zloupotrebom položaja, stav 2.), kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Ko krivično djelo iz st. 1. do 3. ovog člana učini na naročito okrutan ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi učinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više učinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

(5) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1. do 3. ovog člana prouzrokovana smrt djeteta, ili je dijete teško tjelesno ozlijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili je žensko dijete ostalo trudno, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

*(4) Ako je krivičnim djelom iz stava od 1. do 3. ovoga člana prouzrokovana smrt djeteta mlađeg od 16 godina, ili je dijete mlađe od 16 godina starosti teško ozlijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili je žensko dijete mlađe od šesnaest godina starosti ostalo trudno, ili je djelo učinjeno na naročito okrutan ili ponižavajući način, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*³⁶

Predloženom izmjenom podiže se donja dobna granica za spolni odnošaj punoljetne osobe sa djetetom na 16. umjesto dosadašnje dobne granice od 14. godina života. Član se usaglašava sa predhodno predloženom novom definicijom djeteta kao osobom koja nije navršila osamnaest godina kako to propisuje UN Konvencija o pravima djeteta. Za sve radnje odnosno načine izvršenja ovog krivičnog djela pooštrena je kaznena politika.

Krivično djelo rodoskrvuće, član 213. KZFBiH³⁷:

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 213. (Rodoskrvuće) stav (1) mijenja se i glasi: „(1) Ko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s krvnim rođakom u ravnoj liniji ili s bratom ili sestrom, polubratom ili polusestrom, po krvi ili po posvojenju kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od šest mjeseci do dvije godine.“

Stav (2) mijenja se i glasi: „(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od pet do petnaest godina.“

Stav (3) mijenja se i glasi: „(3) Ko više od jednom vrši djelo iz stava 1. nad djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“³⁸

Predloženom izmjenom član dopunjava se krivično djelo Rodoskrvuće te se proširuje krug počinitelja i na polubrata odnosno polusestru. Istim prijedlogom izmjena povećavaju se kazna za ovo krivično djelo kada je počinjeno nad djetetom na pet do petnaest godina umjesto dosadašnje kazne od jedne do pet godina, odnosno stavom (3) inkriminira se ponovljeno djelo rodoskrvuća te predviđa minimalna kazna za takvo od najmanje pet godina odnosno kazna dugotrajnog zatvora.

Krivično djelo nasilje u porodici, član 222. KZFBiH³⁹:

³⁶ Prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja: *Nacru zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

³⁷ Član 213. (Rodoskrvuće)

(1) Ko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s krvnim rođakom u ravnoj liniji ili s bratom ili sestrom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od šest mjeseci do dvije godine.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini s maloljetnikom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(3) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

³⁸ Prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja: *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (decembar 2013), Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

³⁹ Član 222. (Nasilje u porodici)

(1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom kućanstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11) član 222. (Nasilje u porodici) stav (1) mijenja se i glasi:

Stav (1) mijenja se i glasi: „Ko članu porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju ili ekonomsku štetu ili pretnju koje izaziva strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od najmanje šest mjeseci do jedne godine.“

Stav (2) mijenja se i glasi: „Ko počini krivično djelo silovanja iz člana 207. ovog Zakona prema članu porodice, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, kazniće se kaznom zatvora od jedne do deset godina.“

Stav (3) mijenja se i glasi: „(3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo kojim se može teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do deset godina.“

Stav (4) mijenja se i glasi: „(4) Ako je krivičnim djelom iz stavova od 1. do 3. ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz stavova od 1. do 3. ovog člana učinjeno prema djetetu, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do deset godina.“

Stav (5) mijenja se i glasi: „(5) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1. do 4. ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“

Iza stava (6) dodaje se novi stav (7) koji glasi: „(7) Članom porodice u smislu ovog krivičnog djela, smatraju se bračni i bivši bračni partneri i njihova djeca zajednička ili iz ranijih zajednica, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca zajednička ili iz ranijih zajednica, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji bračnih i bivših bračnih i vanbračnih partnera uključujući očuha i maćehu, krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, usvojenik i usvojilac iz odnosa nepotpunog usvojenja, lica koja vezuju odnos starateljstva i hraniteljstva.“⁴⁰

Predloženim izmjenama člana usaglašava se definicija djela nasilja u porodici sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici FBiH⁴¹ kao i tome propisane definicijom porodice. Nadalje, povećavaju se kazne za različite oblike i kvalifikacije krivičnog djela nasilja u porodici i to naročito za djelo nasilja u porodici iz stava (1) sa novčane kazne ili kazne zatvora do jedne godine na kaznu zatvora od najmanje šest mjeseci, a kazne izjednačavaju sa kaznom za krivično djelo lake tjelesne ozljede učinjene prema članu porodice (član 173. KZFBiH). Zatim, u stavu (2) inkriminira se djelo silovanja

(3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(4) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1. do 3. ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz st. od 1. do 3. ovog člana učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(5) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1. do 4. ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.

(6) Ko usmrti člana i kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

40 Predloženi od stavovi od 4 do 6 prema: Klub parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupe ekspertkinja: *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (decembar 2013), Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (oktobar 2013.)*

41 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, "Službene novine Federacije BiH" br. 20/13

člana porodice i usaglašava sa predhodno predloženom izmjenom u članu 203. i novo predloženim stavom (8) KZFBiH (Silovanje) te propisuje istovjetna kazna od jedne do deset godina zatvora. Nadalje, stav (3) predlaže se podizanje kazni od trenutnih tri mjeseca do tri godine na kazne zatvora tri do deset godina. Potom, kazne se podižu i za teške tjelesne povrede u stavu (4) i to sa ranijih jedne do pet godina na predložene kazne zatvora od pet do deset godina, odnosno smrtnu posljedicu ovog djela (stav 5) sa trenutno vazećih dvije do petnaest godina na kazne od najmanje pet godina ili kazne dugotrajnog zatvora čime se izjednačava kaznenu politiku sa kaznama predviđenim za kvalifikovane oblike teških tjelesnih ozljeda i ubistva.

Literatura:

Konvencija Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici "Službeni glasnik BiH" broj 15/13

Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – OBRAZLOŽENJE (CM(2011)49 addfinal)

Petrić N. i Galić N., *Osnovna studija: Analiza usklađenosti zakonodavstva i javnih politika u Bosni i Hercegovini sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (ETS 210)*, Fondacija Udružene žene, Banja Luka, novembar 2013. Dostupna na: <http://www.potpisujem.org/doc/d4aed0dc23cdf704baa66911ec001f1f.pdf> (pregledan 27.6.2015.).

Klubom parlamentarki Zastupničkog doma Parlamenta FBiH i grupa ekspertkinja Idžaković F. (PRAVA ZA SVE), Vukmanić V. (Inicijativa i civilna akcija/ICVA), Bajramović M. (Zemlja djece), Hadziomerović-Muftić H., federalna tuziteljica (Udruženje tužitelja FBiH) i Adisa Zahiragić, sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu (Udruženja žena sudija FBiH): *Amandmani Kuba parlamentarki Zastupničkog doma na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine* (decembar 2013), *Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine* (oktobar 2013.)

Izveštaj o nasilju u porodici nad Romkinjama u Bosni i Hercegovini (2010), PRAVA ZA SVE, ICVA I grupa Romkinja liderica

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst, "Službeni list" br. 32/10

Zakon o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, "Službeni list" br. 59/09

Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH," broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11)

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, "Službene novine Federacije BiH" br. 20/13

Prodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, "Službene novine FBiH" broj 35/05, 31/14